Ч. 102 (12.468). Львів, неділя 11. травня 1930. [illegible] Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 доляр, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Паневропа

предметом реальних міркувань.

Львів, 9. травня 1930.

Підчас останньої сесії Ліги Націй французький міністр закордонних справ Бріян заповів передачу урядам 26-ти держав, які були на тій сесії заступлені, меморіялу у справі створення Зєдинених Держав Европи. Ця заповідь викликала велику сензацію, яка проте, придавлена пізнішими подіями, зблідла й поволі пішла в непамять. Але ось підчас останніх Великодневих Свят наспіла з Парижа вістка, що Бріян свого пляну не закинув, саме кінчає редакціію заповідженого меморіялу, що той меморіял є вже тепер докладно обмірковуваний на засіданнях французької ради міністрів і швидко буде державам розісланий. Останні звістки голосять, що це має послідувати вже в найближчих днях, ще поки 12. травня збереться у Женеві Рада Ліги Націй. Одночасно світова преса повідомляє, що на конгресі Паневропейської Ліги, який відбудеться також у біжучому травні місяці у Берліні, виступатиме цілий ряд найповажніших діячів, активних політиків ріжних великих держав. Таким робом ідея Паневропи, розважувана досі як романтичний помисл непрактичних мрійників-ідеалістів, набирає поволи характеру реально-політичної проблеми, стає предметом реальних міркувань відповідальних політиків.

Нині пригадують собі люди, що ідея Паневропи не нова, що нею захоплювалися не тільки фільософи, як Жан Жак Руссо й письменники, як Віктор Гюго, але й державні діячі, як Людвик Наполеон, пізніший цісар Франції. І з цього факту доходять до дуже ріжних висновків: одні кажуть, що видно ідея зовсім нереальна, коли віками товчеться і ніщо з неї на практиці не виходить, інші знову відповідають, що навпаки, коли поодинокі світлі уми продовж віків тією самою ідеєю захоплюються, то видно вона має здорові первні. Колиж (кажуть оптимісти) ідея Паневропи не виходила поза сферу патетичної деклямації чи навіть теоретичних, але для широких верств недоступних міркувань, то видно не було дотепер ані відповідного популяризатора тої ідеї на ширшому форум, ані теж людини, яка вміла би підійти до справи з практичного боку та по тверезому старатися добути з неї при істнуючих обставинах те, що в межах можливости добути можна би. І ось саме тепер ніби найшлися уже відповідні два керманичі — пропагандивної та реально-політичної роботи. Ними є граф Кавденгов-Калерґі і міністр Аристид Бріян.

Правда, обі ці особи, це індивідуальности великої, непересічної мірки. Перший з них, фактичний творець сучасного паневропейського руху, людина величезної енергії й ініціятиви, богата й нівідкого незалежна, вже своїм походженням „паневропейська": граф Кавденгов-Калерґі рід свій виводить з Голяндії, однак вже його діди перенеслись до Чехії, батько був австрійським дипльоматом, бабка грекинею, жінка німкинею жидівського походження (відома віденська артистка Іда Роляид), а мати вправді з Европою мало мала спільного, бо була — японкою, зате у кров перелила синові тим ширший полет! Знову Аристид Бріян — член 11-го французького кабінету ради міністрів, один з найкращих сучасних промовців і найзручніших дипльоматів, славний з уміння годити ораторський патос з практицизмом будня. Не диво, що такі поклонники паневропейської ідеї зуміли позискати для неї визначні постаті ріжних країв також із кол політичних, як: французів: кол. премієра Ерріота і кол. міністра військових справ (потім освіти) Пенлеве, бельґійця кол. мін. закорд. справ Гіманса, кол. австрійського премієра о. Зайпля, чеського мін. зак. справ Бенеша і ін. Щирими пропаґаторами ідеї паневропейської ідеї стали вже не лише теоретики-публіцисти на сторінках спеціяльних журналів, але й робітники пера щоденної преси, як ось напр. відомий французький журналіст (званий „королем репортерів") Жіль Зауервайн.

Саме Зауервайн, який стоїть близько до особи Бріяна, відхиляє рубець заслони, якою покищо сповитий проект меморіялу Бріяна у справі Зєдинених Держав Европи. Отже цей меморіял мабуть змалює передовсім образ усіх найбільш яскравих неґативних явищ нинішнього господарського й політичного життя Европи: невгаваючі економічні труднощі і крізи однаково в побідних державах, що й побіджених, безвиглядність проблеми роззброєння, зріст клясової ворожнечі й ненависти, постійну атмосферу міжнародного недовіря без огляду на всі умови й договори, творення щораз нових воєнних конфліктів... Невідомо, як розвиватиме Бріян позитивну частину свого меморіялу. Однак Зауервайн звертає увагу, що ось Кавденгов-Калерґі видав уже докладно спрецизований проект Зєдинених Держав Европи, оформлену в 16-ти статтях, їхню конституцію та подрібний нарис усіх установ тієї могутньої будучої міждержавної організації: союзницького парляменту, суду, поліційної служби і т. д. Ясна річ, що такий практичний ум, як Бріяна, не буде займатися зразу „будуванням вавилонської вежі, яка сягала би до хмар і в якій люди не могли би мешкати", а передумує мабуть будову „скромного, але солідного будинку, низького, але незрушного". Здається теж, що арґументація Бріяна піде в напрямку виказування державам, що ті всі справи, які їх ділять, є таки менше варті від того, що їх вяже і що втрати наслідком створення Зєдинених Держав Европи були би таки менші, від користей. Окремою точкою зусиль Бріяна було би переконати світ, що паневропейський рух не звертається ані проти Америки, ні проти большовиків, отже що його заходи не є лише тактичним ходом— французької закордонної політики.

Бо саме нинішній момент насуває сумніви щодо мотивів і цілей меморіялу Бріяна за паневропейською ідеєю. Адже ще місяць не минув, відколи Франція й Італія не могли в Льондоні погодитися навіть на принцип обмеження морських зброєнь. У Німеччині прийшов до влади правий кабінет, між Анґлією і Америкою прийшло до частинного зближення — як-же саме нині думати про якусь унію европейську, але якже теж не має Франція журитися і шукати виходу в якийнебудь спосіб?! Але так, чи інакше, добрий чи поганий нині час для ідеї Паневропи; щиро чи нещиро вона голошена, а всеж стає вона предметом реальних міркувань. І тому автоматично вибивається на чоло всіх міжнародніх проблем.

Wyciąg z protokolu wspólnego z dnia 5. maja 1930 r. Sąd okręgowy Wydział VI. karny we Lwowie w sprawie konfiskaty Nr. 93 czasopisma „Dilo" do Sygn. VI. -Pr. 66/30 na posiedzeniu niejawnem w dniu 5. maja 1930 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora okręgowego postanawia: uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 30. kwietnia 1930 r. przez Prokuratora okręgowego konfiskatę czasopisma „Dilo" Nr. 93 z dnia 30. kwietnia 1930 r. zawierającego w artykule pt.: „Rozkład Selrobu" od słów: „Cilyj" do słów: „hnobyteliw" oraz od słów „jakoho" do słów: „derżawa" — znamiona zbrodni z § 65 a) zk., zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tegoż czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17 grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 złp. Uzasadnienie: Ogłoszenie drukiem wymienionego wyżej ustępu ma na celu wywołać pogardę i nienawiść obywateli narodowości ruskiej przeciw jednolitemu związkowi Rzeczyposrolitej na ziemiach zamieszkiwanych przez narodowość ruską, co odpowiada znamionom zbrodni z 6 a) uk. Według §§ 487, 489, 493 pk. oraz §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione.

Przewodniczący: J. Hawel wr. Protokulant: Z. Kulczycki wr.

Za zgodność: (підпис нечиткий)

Конґрес міжнар. федерації учительських товариств.

Участь українських учителів у конґресі.

В часі між 22 до 28 квітня ц. р. відбувся в Празі конґрес міжнародньої федерації европейських учительських орґанізацій. Було там заступлених 18 держав і 25 орґанізацій, що обєднують в собі 600.000 членів. У конґресі брав участь делеґат Ліги Народів з Женеви. Для нас цей конґрес цікавий не тільки своєю працею, але й тим, що на ньому вперше було заступлене українське учительство в особах голови *„Взаїмної Помочі Укр. Учительства"* п. Стронського Івана і посла Великановича.

У перших двох днях відчитано на цьому конґресі реферати про найкращих чеських освітніх діячів Гуса і Коменського та про чеські успіхи у ділянці позашкільної освіти. Культ Коменського в Чехії дійшов нині до найбільших височин, бо його педаґоґічно-дидактичні заповіти спричинили творення взірцевих шкіл, метод, підручників, а передовсім ґіґантичний гін усіх суспільних верств до школи і науки.

Величаві бібліотеки, читальні і курси по всіх місцевостях доповнюють освіту народніх шкіл, а спеціяльні школи практичних наук дають чеським громадянам практичне образування. Одну таку школу куховарства делеґати мали нагоду оглянути і там були на принятті, яке їм приготовили учениці цієї школи.

Дні 24. і 25. квітня були призначені на оглядини Праги і авдієнцію у президента Масарика. З відвідин ріжних установ найбільше враження викликала школа калік ім. Єдлічка. Каліки часто вилікувані у заведенню, — самі виконують ріжні протези, ведуть варстати: столярські, машинові, килимкарські та мистецькі. Каліки без рук виконують чудові артистичні річи штучними руками, пишуть ногами, рисують ведуть заграничну кореспонденцію і т. п. Заведення удержуються власними фондами, здобутими працею калік.

На технічному Конґресі Федерації в дні 26. квітня ратифіковано приняття в члени орґанізації укр. учительства Т-во „Взаїмну Поміч Укр. Учит.", та ухвалено важні резолюції, що відносяться до мови навчання в школі, устрою шкільництва і вивінування учительства. Резолюцію, що *„навчання в кожній державі повинно відбуватися в ріжній мові"* заквестіонували румунські делеґати, а резолюції про устрій школи спротивилися шведи і поляки. Новинці резолюції будуть ще раз предметом нарад найблищчого Конґресу, Того самого дня відбулося приняття у міністра освіти д-ра Дерера, а вечером велика маніфестація в користь миру.

З виголошених промов у справі миру замітною була промова учителя поляка з чеського Шлеску, який заявив, що його земляки почуваються прекрасно під чеською владою, бо мають на Шлеську *свою школу, свойого учителя, свойого інспектора, а внутрішне і зовнішне урядування відбувається в польській мові*, тому не мають причини до неголування і з правдивим вдоволенням прилучаються до мирового свята.

На закінчення мирової конференції промовив делеґат укр. учительства пос. Великанович (по українськи): „У великому моменті, — казав він — коли учительство майже всіх европейських держав, репрезентоване на нинішньому Конґресі, маніфстує конечність світового миру, маю честь зголосити отсю декларацію в імени укр. учительства в польської Річипосполитої: ми всією душею спочуваємо високій ідеї загального миру. Для нас, делеґатів укр. учительства, велика честь, що засідаємо при спільнім столі з тими, яких метою є „загальне братання і мир" (по німецьки). Але коли звернемо увагу на факт, що належимо до 40 міліонового укр. народу, який

розчленовано на чотири части, а також коли зважимо, що саме укр. нарід, який ніколи не був агресивний, а щонайбільше любив і любить мир та мабуть через те саме не міг по світовій війні добитися незалежности, то при нинішнім великім святі слід мені з найбільшим жалем заняти протилежне до всіх попередних бесідників становище. Як довго будуть в Европі побідні і поневолені народи, як довго укр. нарід на своїх великих і богатих територіях не добуде самостійности, так довго всі заяви і мирові акції будуть даремними. Загальний мир є можливий тоді, коли всі народи будуть вільні".

День 27. квітня вийшов на прогульці до Карльсбаду і конференції про устрій школи, а день 28. квітня був посвячений технічним справам федерації і підготовці матеріялів на слідуючий Конґрес, який відбудеться 1931 р. у Штокгольмі.

Українські делегати відвідали також українські установи в Празі „Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова" і „Соціялістичний Інститут", — а також відбули одну конференцію з українською академічною молоддю з Волині. Весь час користали делегати з зичливих порад нашої письменниці добр. Русової і проф. Сірополка, який до 11. год. вночі чекав, щоби почути як залунає українське слово на міжнароднім Конґресі.

Щодо установ, то треба відмітити, що вони поставлені дуже високо — на жаль, через відмову субвенцій грозить їм упадок. Інститут ім. Драгоманова ще має на найближчий рік запевнену поміч — не має тільки фондів на ведення бурси у Ржевницях, де утримує безплатно 16 дітей переважно галичан.

Натомісць Соціольоґічний Інститут уже від червня ц. р. позбавлений всякої помочі уряду. А треба признати, що цей інститут має великі заслуги для нашої культури, бо в короткім часі зібрав бібліотеку, зложену з яких 15.000 томів і виготовив богато поважних праць, яких не може друкувати через недостачу фондів. Зачуваємо, що й український університет у Празі, як і академія в Подєбрадах є в ліквідації. *Д. К.*

Боротьба з релігією у СРСР.

З Москви подають, що голова ісламського віроісповідання в СРСР Різедін бен Фаредін арештований, а з ним разом арештовано члена мусульманської ради. Обидвох арештовано за те, що вони не згодилися підписати заяви, що в СРСР нема релігійних переслідувань. Різедін бен Фаредіна вивезено із Уфи до Москви, де його знов примушувано підписати заяву, але він відповів: „Я 60 літ не брехав і тепер не хочу".

Огляд закордонної преси.

(Відгуки українських справ та натяки на них.)

ЛИТОВСЬКИЙ ОРГАН ПРО ВІЙНУ Й УКРАЇНЦІВ.

Офіціяльний литовський часопис „Лієтувос Аідас" з дня 29. квітня, у передовій статті п. н. „Знову поголоски про польсько-російську війну" говорить про воєнні алярми більшовицької преси та навязує їх м. і. до статтей Романа Дмовського. З усіх виводів лідера польської ендеції часопис звертає увагу передовсім на відношення Дмовського до української справи, а саме, що Дмовський уважає річю надзвичайно для Польщі небажаною створення самостійної української держави (з оглядну на будучність східних польських границь) і що він стоїть за втриманням взаємин з Росією. Того самого погляду — пише „Лієтувос Аідас" — тримається також преса польської лівиці та й „Курер Поранни", який стоїть близько до уряду, заявляє просто, що „ми не маємо жадних підстав до війни з СРСР" і що „Польща не бачить для себе жадної користи у ролі жандарма Европи". Голос „Курера Поранного" литовський щоденник уважає зміною дотеперішніх плянів (?) табору пілсудчиків про „визволення" України зпід більшовицького ярма. Повищу зміну становища маршала Пілсудського „Лієтувос Аідас" пояснює ворожим відношенням українців у Польщі, та взагалі українсько-польськими взаєминами. Щодо заяв з польського урядового й півурядового боку, як напр. „Курера Поранного", що Польща не думає воювати з СРСР, то литовський часопис готовий цим запевненням дати віру.

На марґінесі повищих уваг можна хіба висловити здивування, коли чуємо про „зміну" становища марш. Пілсудського, так само, як про „дотеперішній плян табору пілсудчиків про визволення України". Від часу риського миру ніколи ми не чули, аби марш. Пілсудський займав інше становище, ніж його висловлювала риська умова, не можна чейже теж утотожнювати колишні декламації деяких санаційних органів про свої „симпатії" для українського самостійницького руху за Збручем з напрямною закордонної політики польської держави. Можна хіба ствердити, що нині й отих декламацій більше не чути.

„МЕНЧЕСТЕР ҐАРДІЕН" І УКРАЇНСЬКІ ВОЄННІ ПОДІЇ.

Англійський щоденник „Менчестер Ґардіен" з 28. квітня, у кореспонденції з Берліна на тему бомб у радянському посольстві у Варшаві, призадумується, кому в Польщі могло би залежати на польсько-більшовицькій війні. Тут передовсім називає еміґрантські кола, опісля тих поляків санаційного табору, які сподівались би закріплення нинішнього режіму шляхом „закордонної диверсії", і ті опозиційні польські елементи, які воєнну авантюру могли би використати у своїй боротьбі з владою. Вкінці згадує теж про українців, яких окреслює як найчисленішу у Польщі національну меншину. Ліве крило українців мріє — мовляв — про зеднання з Радянською Україною, що є можливе лише шляхом війни, зновуж „українська правиця, націоналісти, змагають до створення незалежної української держави від Кавказу до Карпат", що може статися тільки внаслідку розвалу СРСР — річ без війни неможлива... У висновку автор гадає, що з огляду на істнування у Польщі аж стільки ріжних чинників, зацікавлених у війні, і атмосфери, наладованої ненавистю і недовірям, така подія, як напр. останній замах у Варшаві, може справді довести до дуже немилих наслідків.

Очевидно, не можна мати претенсій до англійського журналіста, берлінського кореспондента цього часопису, що він судить про українські справи досить поверховно, — можна лише з найбільшим признанням стверджувати, що він взагалі українськими справами цікавиться. Пікантерія зацитованого погляду (хто з українців у Польщі ніби охоче стрінув би польсько-більшовицьку війну) лежить деінде: Автором тієї статті у „Менчестер Ґардіен" є той самий

К. ГРИНЕВИЧЕВА.

Матері.

Хіба є людина, яка від спомину матері не схвилювалась би до самих глибин? Знаю, що довкола мене кожне серце тріпочеться в грудях як сонце.

Ще далеко до дня народин, вона, наша мама, думала про нас і проносила жертви зі своєї вдачі, нахилів та уподобань. Старалася бути опанованою та рівною й не боятися за себе, щоби дитя було сміле й не знало тривог. Не хотіла розумувати про те, що жінка вмирає стільки разів, скільки приводить на світ дітей і вертає до життя, скільки разів при злогах не вмирає. Береглася неправди, обмови, легкодушности, ошуки, для того, щоби мала істота стала у вчинках і в чутті чесна та постійна.

Наша мати часто сміялася й співала, коли самій було до сліз, бо треба, щоби нова людина, з якою має бути іншим добре, була весела і співала при праці. Береглася недбайливости в руках та одежі, а неохайної книжки не брала в руки, щоби не засмічувати уяви дитини в її несвідомім первопочині. З чистих облич, удуховлених рис вона збирала красу, і ніби мистець у руках глину, так вона оформлювала заздалегідь фізичний і душевний вид своєї дитини. А хіба-ж це не були іноді хвилини найважніші, які попереджували т. зв. „тріюмф природи"?

Бо може подружжя розчарувало жінку? Може в ньому зарисувалася нотка суму? Може молода людина у своєму звязкові — самітна?

Небагато бачимо мужчин, які працювали би над засвоєнням прикмет, що дають жінці хатнє щастя, а в них самих чинилиб розумних провідників сімі. Вони не ставляють собі питання, яким правом жадають більше від жінки, ніж дають самі зі себе. Коли більшість мужчин женяться, не дбаючи, як сповнити свої обовязки, то хіба-ж ціла відповідальність за щастя обоїх має обтяжувати тільки саму жінку?

Так чи інакше, кожна мати є готова до жертв, нікому більше крім матери незрозумілих, а загально принятих, як річ проста. Нахилює її до вічного заперечування себе, менше як у мужчини матеріяльна й менше еґоїстична вдача, сильніша в горі, строгіша в моральнім відчутті

Чи маю казати про безліч її жертв у порі нашого дитинства? Чинити хвалу дням і ночам, які серед невтомної любови пливуть? Згадувати захоплену міць її обіймів, біло прану одежу, кожне шитянко, тисячу радощів? Маю-ж сміятися зворушено від спомину спільних забав, чародійної материнської мімікри? Оповідати як вона, повна скупчення й відповідальности за життя та долю своїх найближчих, на якої плечах лежить білянс родини, ставляла нарівні з нами біля вечірньої лямпи латасті коровки з дерева, проміж такі самі маленькі смерічки? Як ладила стрижку в сім красок для дракона з паперу й радісно квапилася з нами пускати в простір?

Маю величати її зрозуміння для наших богомазів? Хвалити за те, що цікавилася нашим веселим крамом? Згадувати, як у призадумі, з бровою, здвигненою у неяснім прочутті, помагала нам командувати циновими жовнірами, далека тоді від думки, що її син вибере колись не її, а велику неню, Україну?

Не буде тут ні слова зайвого, коли скажу, що матір кожного часу, а доби дитинства зокрема, є вся жертвою, покорою, терпеливістю. Ця остання її прикмета — справді могутня. Природа подарувала її жінці для перенесення тягару життя, так, як мужчині подарувала силу.

У свому геройстві, кожна хіба без вийнятку мати, доходить до меж чудодійности, — її майже нема, є тільки серце. Коли дитя хворе і треба його нічю берегти перед простудою, вона спить з ним на манюсенькім клаптику постелі, скамяніла в безруху, немов на відповідальній стійці. Це вона зводить бій зі смертю, хоч її власне життя само тоді кинене в цілій безрадности— на поталу фатальних сил. Бо хіба-ж обходиться дитинство без пошесних недуг? І хіба вони не є для дорослих більше небезпечні, як для дітей? А минеться горе, мати обтріпує зі себе втому, як порох опечних доріг, знову радісна, доступна ентузіязмові і чарівній вникливости, тому, що з дитиною вона є і буде — одно.

На вікні пчілка? З румянцем натхнення мама оповідає, як золота живина бореться з противним вітром, як знемогає від далекої мандрівки, щоб принести в улий солодку добичу на метких, мохнатих ніжках. Насіння, невідоме мамі й дитині прилетіло з леготом на хатний підвіконник? Обоє бачуть крилату подорож крізь рожеві досвітки й блакитні сумерки, — з початку, до кінця. Немає кращої товаришки для мрій та ліпшого керманича серед дійсности, як мати.

Хто другий годен бути таким безпосереднім свідком перемін у фізичнім та інтелектуальнім житті дитини, як вона? Малі досягнення і перші невдачі приносимо зі сміхом і слізми до її грудей. А молоде життя пливе щораз ширшим річищем, і мати свідома небезпек, шукає доріг, як свою дитину обережно перевести поміж ними. Вона знає, що полові небезпеки, які загрожують дитині, може успішно побороти тільки добре, загальне виховання. Тому мама пильнує не самого пятання закутин й отвирання вікон, а дбає про гиґієну діточої уяви. Береже сорому дитини, щоби його не запропастити. „Гине нарід, якого сором пропав", — це слова Ферстера. Постепенно, з віком мати доводить дитину до висновків, які накидаються самі, як льоґічна конечність.

З тайною годі поводитись як з альґебраїчним рівнанням. Ніхто не вияснить великої справи так любовно і чисто, як розумна мама.

Памятаймо, що цим вона рішає про будуче людини.

Інстинкт, який мусимо назвати ґеніяльним, шепоче мамі, що треба фізичні товчки перековувати на духові. Вона вчить розумної любови вітчини, добирає лектуру. Мати тонко відділить лихе від доброго, хоч би вміла тільки читати й писати. Вона чує, якої шани заслуговує дитина, і яким, раз творчим, раз руйнуючим чинником є книжка. Тому залюбки живе вона в кругі зацікавлень найближчої істоти, побуджує до застанови над психікою героїв книжок, над мотивами їх учинків, підготовлюючи вже змалку дорогу характерові, сильній волі, жертвенному патріотизмові. Старається попри школу розвинути почуття відповідальности, точности, словности всього того, що відтак творить істоту пласту.

І знову виходить наяву, як мама разом з дитиною переходить чергову еволюцію. За нею вже рай дитинства, його соняшні стежки і його малі мешканці. Тепер її вдача, ніжна і тепла, дивно іде в парі з бистротою спостережень і практичністю помислів. Це не значить, що вона старіється,

п. Войґт, про якого недавно „Рада" писала, що він читав спеціяльну лекцію редакторам „Діла" на тему шкідливости „ундівських інтервенційних замірів". Тимчасом з його власної статті виходить, що він передовсім саме наших „радянців" уважає найбільшими ентузіястами воєнного конфлікту, з тією хіба ріжницею, аби „інтервенція" ішла не з цього боку туди, а навпаки! Лицювало би хіба запитати, чи п. Войґт не читав якої лекції редакторам „Ради"...

БІЛЬШОВИЦЬКА МАНІЯ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ.

Московські „Ізвестія" з 26. квітня, у депеші свого варшавського кореспондента Братіна про останні арештування та нахідку вибухових матеріялів у Львові ні трішки не сумніваються, що це була дійсно плянована змова українських терористів на радянський консулят і радянського консуля. „Ізвестія" покликуються на голоси львівської преси (?!), яка нібито після демонстрації („нападу") українських студентів перед радянським консулятом перестерігала, що „українські фашисти" приготовляються убити консуля. Радянська преса вказувала, мовляв, тоді, що справники „нападу" були звільнені від відповідальности, зате українець (?!) Вінтер, який „протестував" проти „нападу" на радянський консулят і стовк шибу у помешканні редакції „фашистівської" газети, дістав кару 6-ти місяців вязниці. Кореспондент „Ізвестій" твердить, що взагалі УВО, яка голосить боротьбу і проти СРСР і проти Польщі, на ділі воює лише з СРСР. Вкінці „Ізвестія" є переконані, що виява всіх подробиць плянованого замаху на радянський консулят матиме „велике політичне значіння"...

Що було пляноване, чи була взагалі якась змова, а тим паче, які були її подробиці, ба — хто взагалі був арештований, ми не знаємо, бо слідство оточене тайною і ніщо, поза неофіціяльними газетними вістками, оголошене в цій справі не було. Тому „може" й була яка українська змова, але „напевне" є більшовицька манія переслідування.

РОЗПУКА ЧОРНОСОТЕННОЇ ҐАЗЕТИ.

Чорносотенний емігрантський „Царскій Вѣстник" з 27. квітня оголошує статтю московського монархіста Ланіна п. н. „Зрада російського народу". На вступі автор передає переклад документу, списаного у французькій мові в Софії в дні 18. січня 1929 року. Цей документ, це умова, складена поміж головою Союзу Козацьких Народів Дону, Кубані і Тереку ген. Богаєвським, уповноваженим делеґатом УНР „професором університету у Львові" (?!) Михайлом Паращуком і делегатами конференції кавказьких народів: Мдіванім в імені Ґрузії, Кантеміром в імені Горців Кавказу і д-ром Султановим в імені Азербейджану. Цю умову буцім то списано в присутности польського посла в Софії Барановського і члена французької дипломатичної місії у Болгарії п. де Шеміно. Документ має форму протоколу, складеного з двох точок: в одній із них підписані делегати стверджують спільність інтересів народів України, Кавказу та кавказьких округ і спільне змагання тих народів до оборони своїх етнографічних територій перед захланністю Московщини (Рос. Соц. Федерат. Рад. Республики); у другій точці підписані делегати покликуються на якийсь декрет (?!) голови уряду УНР Андрія Лівицького і на якийсь тайний обіжник отаманів козацьких військ і стверджують в імені народів, які належать до Південного Союзу (?!), що ці народи признають протекторат Польщі і Франції (!) над „Південним Союзом" та іменують акредитованих делеґатів у столицях обох названих держав. Під документом буцім то підписаний також француз де Шеміно. Російський чорносотенний орган рве на собі з розпуки царські ризи та закидає ген. Богаєвському „зраду Росії"...

Нам здається, що переповіджений вище „документ", на перший погляд дуже сензаційний, коли йому уважніше приглянутись — не заслуговує навіть на поважну увагу. Бо що інше — емігрантські наради, сходини ріжнонаціональних протибільшовицьких емігрантських груп і навіть якісь умови між ними, а що інше — замасковане проклямування великої нової держави („Південного Союзу") — у Софії, у двох точках паперового протоколу та ще й одночасне піддання її під протекторат двох істнуючих держав! Тому весь той „документ" має характер недотепної містифікації, до якої, для більшого авторитету, дочеплено два назвиська офіціяльних представників Польщі й Франції. Дуже сумніваємося, чи вони могли мати щонебудь спільного з такою неповажною імпрезою. Що всі народи, гноблені нині СРСР, швидше чи пізніше порозуміються і спільно боротися будуть проти московської супремації, це не підлягає сумнівові; але покищо — розпука чорносотенної газетки з приводу вгорі описаного „документу" — передчасна.

Складайте жертви на оселю українських робітників пера в Ямнім!

З життя наших установ.

Вісти зі „Союзу Українських Купців".

„Союз Українських Купців" просить усіх своїх членів, щоби вони в якнайкоротшому часі подавали до відома виділу „СУК" докладні дані про висліди оборотового податку, якщо ці виміри вищі від минулорічних.

„СУК" повідомляє, що свято Юрія, получене з традиційним „свяченим", відбудеться в неділю, 11. травня у Львові з таким порядком: в 9. год. ранку богослуження в Успенській церкві; в год. 10. ранку в домівці Т-ва (Підвале 9) спільне свячене. Всі члени „СУК" повинні на це свято обовязково прибути.

Повість з купецького життя п. н. „Сила волі", видана Т-вом „Русалка", повинна найтися в руках кожного українського купця, промисловця і ремісника не тільки тому, що вона цікава й добра, але також тому, що дохід з її розпродажі призначений на спомагаючий фонд для української торговельної молоді.

Накінець „СУК" повідомляє, що з початком червня ц. р. почне виходити у Львові орган української торговлі, промислу і ремесла. Редакторами цього органу будуть наші фахові діячі, а це дає запоруку, що часопис буде стояти на належному рівні та відповість уповні своєму великому завданню консолідації наших купецьких, промислових і ремісничих сил для праці над піднесенням нашої торговлі, відбудовою й розбудовою промислу та скріпленням ремесла. Всі члени „СУК" повинні обовязково стати передплатниками цього часопису та подбати про його поширення між знайомими купцями, ремісниками і промисловцями.

За амнестією на Мадярщині.

В мадярськім міністерстві справедливости на внесок посла Проппера, розпочались наради в справі амнестії для політичних вязнів. Передовсім має дістати амнестію 14 осіб засуджених на досмертну вязницю і 350 осіб, що перебувають на еміґрації ще від 1919 року.

Хотіли диктатури.

Аґ. Аваса повідомляє з Мадриту, що ген. Мартінез, Анідо, бувш. мін. закорд. справ і Барера, бувш. кап. ген. контрольор хотіли привернути диктатуру. Два члени лібер. партії заявили ґен. Беренґуері, що лібер. партія поборюватиме всякі заходи введення диктатури.

ні, — перебування з дітьми, сильні пережиття здруге їх дитинства і молодости, збережуть ум жінки від притуплення, від загуби свіжости й творчости та ініціятиви.

А вже найкраще і ніколи незабутнє є те, що вона, мама, все готова ущасливлювати душею, яка отвирає нам серед будня — святочні віконця радощів.

Так, вона знає, що на правдиву назву доброго виховання, заслуговує виховання через радість. Не забуває при тім, що живемо на роздорожах двох епох, у часі, коли народи снять сон про подвиги зброї. Тому докладе всіх зусиль, щоби плекати енерґію, берегти від лінощів, — піднести самостійність, найти джерело радости для своєї дитини в розумнім труді.

Велика місія покладена зокрема в руки новітньої жінки. Суспільність через українську матір проголошує бій цій ділянці літератури, яку німець називає: „Шундлітератур". Ця зловіща повоєнна язва нищить нерви й обезсилює душу покоління тоді, коли ритм життя щораз гомінкіший, цивілізація віддихає рекордами й народові треба міцних, пробоєвих одиниць, які віддихали би свіжою і сильною українською психікою.

Так, всьому тому, що засмічує, руйнує, гальмує похід, українська мати кидає свій безоглядний визов.

Минає час і життя дитини поглибилося й поширилося. Мати є нині може занадто сама, щораз самітніша. Проте до самої смерти вона буде звязана зі своєю дитиною дивними нитками свідомого й підсвідомого. В її житті доросле дитя лишиться для неї так само дорогим, як тоді, коли не знало нікого, крім її груди, повної молока.

Скажіть, мами, чи є чистіше щастя, як коли в день вінчання говорите з доньками серед солодких сліз? Або коли бачите сина у щасливім звязку з невісткою, привітною, як ластівка? Діти глядять на вас інакше, уважніше, ніж колись, розуміють аж тепер повнотою розуміння, що мати, мов земля — більше дає, як бере. І що мати є як винна лоза, а діти грозна: у них пізнаємо доброту винної лози.

Хвала-ж добрій матері, в якої руках лягла безпечно доля народу! Він буде такий, яким його виховала, а вихований він таким, якою вона сама.

Свято матери — святом народу.

Одною з занедбаних і забурених ділянок нашого національного життя є відношення до матери та зрозуміння **ролі матери у нашому національному житті.** Ця справа була до недавна для нас майже зовсім чужою, ми не добачали в наших жінках-матерях цього преважного чинника, який у інших народів відгравав дуже велику і важну ролю в їхньому культурному та національному розвитку.

Ми не розуміли, чи не хотіли розуміти, що жінка-матір дає основу виховання цілим поколінням, підготовляє їх до нового життя, творить цілі кадри **народніх робітників,** свідомих своїх національних прав і обовязків та будує ті підвалини, на яких спирається ціла суспільність і весь нарід.

Цю преважну ролю жінки у суспільному і громадянському житті зрозуміли вже давно народи заходу і перша була Америка, що високо піднесла культ та пошану для жінки-матери і для вшанування її — установила „Свято матери", яке згодом стало державним. Опісля цей культ для матери стали поширювати у себе всі культурні народи світа.

У нас „свято матері" — майже зовсім нове і мало спопуляризоване серед нашого народу. Щойно у минулому році почали наші крєві жіночі й інші організації поширювати це свято серед нашого громадянства, вказуючи на цю високу і відповідальну ціль, яку жінка-матір повинна сповняти в родині і в народі.

Кожному почате́му ділу, якщо воно у свому зародку не має бути засуджене на невдачу — мусить присвічувати якась **ідея,** якась велика мета.

Пригляньмося до цього нам нового поняття „свята матери". Яка ціль, яка ідея присвічує цій новій установі? Цілею свята матери є вказати на це велике становище матери, яке вона займає **в родині, народі, державі, людстві.** Де тривкі та здорові основи родини, там сильніший нарід і держава! Історія вчить нас, що великі і могутні держави валилися, коли розвалився родинний лад, як завязок і основа суспільности.

Культ для родини — а зокрема для матери сягає давних доісторичних часів. З розвитком культури доля його була ріжна. Щойно повоєнні часи, які принесли зі собою упадок моралі й розумного життя — звернули загальну увагу цілих народів і держав на конечність скріплення **родинного життя,** а особливо піднесення пошани для **жінки-матери.**

У державних народів — сама держава приходить з допомогою великому і тяжкому завданню матери. Будується там величаві лічниці, безплатні поради для матерей, приюти для безробітних жінок-матерей, бюра посередництва праці та правної поради, захоронки, діточі садки і т. п.

У нас — як в недержавному народі — ця справа представляється богато гірше, бо не тільки весь тягар праці — але й усі получені з тим матеріяльні витрати мусить поносити само громадянство. Тому справа ця у нас йде пиниво і не може як слід розвиватись. Однак мимо всього, ми як живий нарід не сміємо занедбувати цеї так важної справи, якою є опіка над матірю, бо яка мати — таке громадянство і такий нарід! Сучасна мати-українка мусить не тільки піклуватися фізичним вихованням дитини, але й мусить дати дитині все те, що в державній нації дає добра — власна школа й інші установи. Вона мусить навчити любови і пошани до свого народу, впоїти в дитину глибоке національне почуття і виховати дитину так, щоби кожної хвилі гідно і мужно стала в обороні прав свого народу, щоби, коли зайде потреба — стала до боротьби за краще його завтра!

Такої матери-українки нам треба! Це наша національна конечність! А коли ми схочемо гідно відсвяткувати „свято української матери", йдім усі під селянські стріхи, освідомлюймо жінок-селянок, скликуймо масові сходини українського жіноцтва, будьмо йому помічні радою і ділом! А тоді щойно належно національно освідомлена жінка-українка — виховає тип нового українця, далекого від рабства і підданства, свідомого громадянина, повного національної гордости і пошани для всього свого, який кожної хвилі — на заклик буде готовим зложити найбільшу жертву, власне життя на вівтарі Батьківщини.

Блянка Бараноза.

Військова підмога для Індії.

У Шелапурі (400 км. від Бомбаю) прийшло до заворушень. Було 25 убитих, 125 ранених. Поліція безсильна. Візвано військ. підмогу. Полк кн. Йорку їде з Ахмедаґару до Шелапуру. Товпа вбила 6 полісменів, їх тіла облили нафтою та підпалили. До заворушень прийшло тому, що населення не хотіло позволити зрубувати пальми, з яких роблять напиток. Присутній при цьому урядовець взивав товпу розійтися, коли ж не послухала, приказав стріляти.

Анґл. влада приказала перевезти потайки Ґандія з вязниці в Єроді до військ. шпиталю в твердині Пюрадгар, 25 анґл. миль від Пуни. Це зробили тому, що серед ок. населення приходить до заворушень.

Перед утворенням нової ради м. Львова.

Дня 9. травня у воєвідстві під проводом мін. Юзефського відбулася нарада воєводів із Сх. Галичини. Після інф. звітів воєв. Наконечнікова, Мосціцького та Ґолуховського міністр на основі переведеної візитації зясував теперішнє положення в Сх. Галичині під адм., госп.-політичним і суспільним оглядом і подав нач. місцевим представникам вказівки для поступовання на найбл. будучину. В год. 15. прийняв мін. Юзефський учасників конференції на сніданку в г от. Жоржа. В сніданку взяли участь теж ком. ДОК ґен. бриґади Попович і куратор шк. окр. Питляковський. Поп. було зібрання у воєводи Ґолуховського. Говорили про справу тимч. м. ради. Бесідники висловили вдоволення, що зближається розвязка справи м. ради, яка в найбл. часі буде урухомлена на осн. покликання давних радних із вибору з 1913 р. при доповненні особами з усіх м. ґруп.

В год. 22.50 мін. Юзефський відїхав у Варшаву.

Адв. д-ра Заяця арештували в Рівному.

У Рівному на вічу „Сельробу" був львівський адвокат д-р Заяць. На тім вічу прийшло до бійки. Був один убитий. Дня 9. травня поліція перевела арештування в тій справі. Арештували й д-ра Заяця.

Друга пожежа в Угнові.

В середу, як ми вже повідомляли, згоріло в Угнові 12 домів, а вже в четвер ок. 2. год. попол. повстала пожежа в стодолі Онишкевича за містом. Пожежу спричинили діти, що бавилися сірниками. Наслідком сильного вітру полумя охопило ціля півд. часть містечка. Заг. підчас другої пожежі згоріло 29 домів і 24 стодоли. Шкоди є на пів міл. зол. Кількадесять родин остало без даху. На поміч прийшли були вогн. сторожі з околичних сіл, із Рави Руської, Жовкви, Белза а навіть із конґресівки.

Марш. Дашинський вручив президентові внесення в справі надзв. сесії.

Дня 9. травня попол. на авдієнції у президента марш. Дашинський вручив внесення Центроліву в справі надзв. сесії сойму. На внесенні є 149 підписів. У внесенні сказано, що хоч прем. Славек заповів, то президент не вважав за відповідне відкликатися шляхом виборів до рішення країни в справі щораз більшаючого конфлікту між більшістю парляменту та нин. системою правління. Постійно погіршується госп. положення та пужда населення сіл і міст. Це вимагає, щоби уряд устійнив і виявив пляни боротьби з кризою; воно вимагає не лише адм. розпорядків, а передовсім вел. законодатної праці, здержаної в Польщі штучно вже майже 4 роки. Підчас звич. сесії сойму п очалися праці над реформою подат. системи, над розглянениям залягаючих госп. міжнар. умов, над упорядкуванням фінанс. господарки держави в ділянці дол. кредитів, рах. замкнень і звітів Найв. Контр. Палати. Праці ті треба скоро покінчити. Теп. сойм, покликаний до переведення ревізії конституції, не може проволікати своєї діяльности в тій ділянці. Ждуть праці сойму проєкти законів конечних для внутр. організації держави та потреб населення. Сойм згідно з конституцією відповідальний за долю країни, головно підчас тяжкої кризи. В почутті тієї відповідальности та в переконанні, що сесія сойму конечна серед таких умовин, підписані на осн. 25. уст. конституції домагаються від президента скликання в адзв. сесію сойму й сенату в приписаному речинці.

Квятковський — міністром промислу та торговлі.

Дня 9. травня през. Мосціцький підписав розпорядок, яким інж. Квятковського, керовника промислу та торговлі, іменував міністром того ресорту.

Сніг і бурі.

Аґ. АТЕ повідомляє, що в горах Севен (півд. Франція) впав сніг. У Марсилії й околицях нагло обнизилася температура, впали сніги. В півд. департаментах були великі дощі. Вода в Ґароні та Родані піднеслася на 3 метри. Над Тулюзою лютувала буря. Грім ударив у електрівню; довго не курсували трамваї. Від лискавки займилися дві фабрики. В Маріняні здержали летунську комунікацію, бо дощі залили лет. майдан.

Просять інтервеніювати в обороні музулман СРСР.

Аґ. АТЕ повідомляє з Льондону, що єгипетський король Фуад одержав від нац. комітету надволжанських і кримських татар просьбу інтервеніювати в уряду СРСР в обороні переслідуваних 30 міл. музулман у СРСР. Більшовики замкнули вже 7.500 мечетів на заг. число 8.000, арештували, розстріляли або депортували 14 вищих музулманських духовників і т. д. На волі оставили лише 500 муз. духовників. „В імени Аллаха — сказано в телеґрамі — і його пророка Магомеда благаємо його кор. величність, як монарха маг. держави, боронити волю й релігію наших співвизнавців і зворушити совість світу в обороні музулм. релігії". Нац. комітет вислав такуж телеграму королеві Геджасу Ібн Саудові, в якій сказано, що більшовики інтернували в Москві вел. музулманського муфтія і що музулм. населення не може святкувати вел. свята Байраму.

Вимушені заяви автокефальної церкви.

Аґ. АТЕ повідомляє з Риґи: Преса Радянської України помістила заяву духовних, переважно з розвязаної недавно більшовицькою владою української автокефальної церкви. Вони під примусом ДПУ заявляють, що добровільно зрікаються священичого достоїнства. Так більшовики сподіються здискредитувати оконечно українську церкву й духовенство в очах населення.

Протиалькогольний зїзд молоді Закарпаття.

У Берегові відбувся 4. травня протиалькогольний зїзд молоді Закарпаття при участи 120 студентів. До краєвого комітету протиалькогольного т-ва вибрані пос. Ревай, інсп. Гриць і Седляк.

Після Бесідовського — Сокольніков.

Берлінська експозитура ДПУ вислала аґентів до Льондону із розпорядком, яким відкликує амб. Сокольнікова й кількох урядовців і приказує їм вернути у Москву. Аґенти мають конвоювати Сокольнікова. Головною провиною амбасадора є те, що він жадав від больш. журналістів, щоби не нападали на анґлійський уряд. Згадані урядовці відповіли, що не виїдуть у Москву.

Арештування на Волині.

З кінцем мин. року арештовано в Любомльщині кількадесять осіб під замітом приналежности до КПЗУ (комуністична партія Зах. України) себто за злочин зі 102 статті карного закону. Між іншими дня 14. грудня 1929 р. були арештовані: Олексій Сацюк, Ананій Дроздович, Петро Мохнюк, Федір Булавка, Степан Ризенко, Панас Ужвій, Назар Олефірович і Віра Смітюх — всі з Любомлі. Дальше дня 24. березня ц. р. були арештовані: бувший посол Василь Мохнюк, його брат Олександер Мохнюк і Олекса Молієвич — всі три з Любомлі та Іван Матіюк, Ярема Сулік і Клим Сацюк — всі три з села Куснище, пов. Любомль і Йосиф Моравець зі села Штунь любомльського повіту. Були арештування також у громаді (ґміні) Шацк на Любомльщині. З арештованих у ковельській тюрмі сидять Степан Ризенко і Віра Смітюх, всі інші в тюрмі при окружнім суді.

в Луцьку. Богато з арештованих ніколи не мало і взагалі нічого спільного не може мати з комунізмом, а вина деяких полягає на тім, що читали сельробівські часописи і сельробівську агітаційну літературу, котра перейшла польську цензуру.

Слідство проволікається в безконечність і хоч обвинувачені покликали на свою оборону свідків, то слідчий суддя їх вовсім не переслухує. Таке поступовання противиться виразним постановам кодексу карної процедури про превенційний арешт, якого не слід продовжувати. А тут саме діється противно, бо тільки завдяки поступованню самого суду слідство без потреби і зі шкодою для підсудних продовжується, підсудні находяться дальше у слідчій тюрмі, хоч між ними є безсумніву і зовсім невинні люди. Арештовані домагаються приспішення слідства і виготовлення акту обвинувачення та судової розправи, або випущення на волю. Рідня арештованих звернулася до послів з УНДО д-ра Степана Барана, о. Михайла Ганушевського й Антона Кунька, які на Любомльщині влаштовували віча з проханням занятися долею арештованих. Посол д-р Баран обіцяв їм як адвокат поробити все, що нині процесово можна зробити, в ціли приспішення слідства і розписання судової розправи зглядно випущення на волю тих, котрі не одержать акту обвинувачення.

НОВИНКИ

— Духовний концерт церковного хору під управою Д-ра Недїлки, на якому будуть відспівані псальми Бортнянського, відбудеться у Волоській Церкві в неділю дня 11. ц. м. підчас читаної Служби Божої в год. 12. 2042

— Фотограф Янушевич, вул. Вінцентого Поля ч. 1. (бічна Зеленої), Тел. 59-60. 1545

— Щіплення віспи в Порадні Матерей, вул. Ходоровського 15, відбувається, як що-року, щоденно від год. 9—10. Кожна українка повинна свої діти щіпити тільки в Українській Порадні Матерей.

— „Свято Матері“ уладжує жіноча секція Кружка „Рідної Школи“ ім. кн. Льва на Личакові дня 11. травня 1930 р. в год. 6.30 веч. в салі читальні на Личакові, вул. Крупярська ч. 15. Програма: вступне слово; хори й декламації дітвори школи кн. Льва; „Мати Страдниця“, інсценізована поема Марійки Підгірянки. Чистий зрибуток на потреби школи ім. кн. Льва. — **Жіноча Секція.**

— На карти „Рідної Школи“, звільняючі від алькогольних напоїв з нагоди Воскресення Христового, зложили в зол. отсі Вп. Громадяни(ки): **з Жабя:** по 10: д-р Ю. Маковський, о. К. Л.; 4: Микола Крижанівський; 3: Степан Корибутяк; **2.50: Тан.** Моканюк; по 2: Д. Гуньовський, А. Моклович, Он. Маньчук; **із Залішик:** по 5: сен. В. Бараник, Н. Глинський, д-р М. Долинський, суддя Ж. Кашовський, д-р Е. Стефанович, проф. М. Старжинська, інж. Г. Чехович, суддя Д. Ястремський; по 3: А. Дембицька, І. Параш...; по 2: Р. Будзинська, Н. Н., Ф. Суярко, проф. Жолевич, М. Фірманюкова, М. Юркова і дві по 1 зол. — Хто слідуючий?

— Під увагу українцям Камінеччини. Пишуть нам: Йосиф Грушецький, власник реставрації в Камінці Стр., якого відвідують між іншим наші інтелігенти і селяни з повіту, звернув вислане до нього упімнення в українській мові з канцелярії адв. д-ра Лонгина Горбачевського, яке дотичило зворотy довгу, затягненого ним в українській „Касі Задатковій“ в Камінці Стр., з дописком: „Не читам по руску — не вем, о цо ходзі“. Не знати тільки, чи п. Грушецький не знав, про що йде, тоді, коли затягав позичку в українській інституції? Українці камінецького повіту повинні собі запамятати повищий поступок п. Грушецького і витягнути з нього відповідні консеквенції.

— Міністерство освіти і шкільні зшитки. Міністерство освіти у Варшаві дозволило вживати у школах в р. шк. 1930—31 поруч знормалізованих зшитків також зшитків, роблених на основі досі обовязуючого формату.

— Тріюмф української пяністки. Після великого успіху, що його мала Любка Колесса в Букарешті, де вона влаштувала два концерти і де українська кольонія уладила в її честь окремий вечір, концертувала наша славна пяністка також двічи в Софії, столиці Болгарії. Як у Букарешті, так і в Софії увінчалися виступи української пяністки повним успіхом, а преса обох тих міст помістила теплі рецензії з її концертів враз з портретом артистки.

— Мати застрілила 7 дітей! В Колюмбусі, стейт Огіо, Америка, одна жінка, що вдержувалася з продажі газет, вистрілами з револьвера вбила 7 своїх дітей, а потім сама хотіла вбити себе, одначе тільки себе зранила. Причиною трагедії був страх тої жінки перед нуждою і перед поворотом чоловіка-мужа з тюрми, де він саме кінчив відсиджувати кару.

— Самоходова катастрофа фільмового Пата. З Копенгаги повідомляють, що там упав жертвою самоходового випадку відомий у цілому світі фільмовий актор Пат (дійсне його імя: Шенштрем), партнер Патахона. Пат їхав самоходом у товаристві своєї доньки і його самохід ударився з возом пожежної сторожі, наслідком чого він і донька вилетіли на брук. Пат мае тяжко поранене лице й очі, а його донька поранена відломками скла.

— Затоплені яйця. Англійський корабель „Равен“, який перевозить 100 тон яєць, ударився з грецьким кораблем „Клеопатра“ і затонув на морі. Обслугу корабля вдалось урятувати, а всі яйця пішли на дно рибам на поживу.

— Нові більшовицькі ордени. Рада народніх комісарів ухвалила 30. квітня нові ордени: „Орден Леніна“, „Червоний Прапор“ і „Червона Зоря“. Кожний орден має тільки одну ступінь. Хто дістає орден, одержує місячно 30 рублів, має право безплатної їзди залізницями і кораблями. Діти удекорованих орденами осіб мають ті самі привілеї, що діти робітників і їм забезпечується мінімум екзистенції — 6000 рублів річно. Декоровані особи тратять орден лише на випадок судової кари й політичних провин.

— Самовбивство судді. Відомий у Берліні судовий радник д-р Ернст Гольдман застрілився у своїм помешканні в 58 році життя. Від кількох літ він був нервово хорий, наслідком чого праця і взагалі життя стали йому тягарем і вкінці він порішив розпрощатись зі світом. Суддя Гольдман був визначною постатю берлінського юридичного світа.

— Жінка мае слухати чоловіка. Богатий американець Нельсон Морісон оженився в Парижі з артисткою Анною Оберовою. Перед шлюбом нареченнй поставив артистці умову, щоби вона покинула театр і п-на Анна обіцяла, що у всім буде слухати чоловіка. Але коли проминув медовий місяць, артистка почала скучати, позіхати, а вкінці вовка потягнуло в ліс, — Анна вступила до театру й виступила на сцені. Чоловік подав скаргу до суду, а тому, що французьке судівництво досі стоїть на становищі, що жінка мае слухати чоловіка, Анну засуджено на 50.000 франків кари за недодержання умови й непослух.

Про першу вандрівку української молоді.

(Лист до Редакції її учасника.)

У фейлєтоні в ч. 89. „Діла“ появилася стаття про першу вандрівку української молоді на Підгіря. Не знаю, чи автор статті був учасником тої вандрівки чи ні, але з наведених ним уступів з „Діла“ з 1883 р. і з його власних доповнень бачу, що він не додав того, чого тоді про вандрівку „Діло“ друкувати й не могло. Тож позволю собі додати це я, як учасник тої незабутньої вандрівки.

По концерті в Коломиї, неначе як вислід тої вандрівки, відбулися тайні збори української молоді і то в приявї і під фактичним проводом Остапа Терлецького, хоч як він від того відмовлявся. А вагався він і відмовлявся не тільки задля своєї незвичайної скромности, але головно тому, бо добре знав, яка небезпека, на випадок денунціяції, грозила молоді вже хочби через саме його імя. Ішла нарада про організацію всеї українсько-галицької гімназійної молоді. Але львівська молодь, на котрої долю мав би був припасти обовязок тої організації і котра помістила була в „Ділі“ вандрівничу відозву, була сама дуже слабо зорганізована і прибула на вандрівку в такім малім числі, що молодь з найдальше віддаленої гімназії в Тернополі була в більшости. Не й було причиною, що покійний д-р Калитовський зі Стрия, тоді учень акад. гімназії у Львові, сам предложив, аби справу організації передати громаді тернопільській, бо виявилося, що дійсно зорганізованою була лише молодь у Тернополі. Одначе центральне положення Львова й абсолютна чисельність львівської гімназ. молоді взагалі промовляли за Львовом. Апельовано отже до амбіції української львівської молоді і лишено провід при ній. На жаль, будучність показала, що надії на львівську молодь були марні.

Наконець додам ще, що як ідейними провідниками першої вандрівки були Остап Терлецький і Василь Полянський, так такими ж провідниками другої вандрівки, що відбулася 1884 р. на Поділлі, виявились Іван Франко і Кость Арабажин той останній з Великої України.

З театру.

ВЕЛИКИЙ МІСЬКИЙ ТЕАТР: *„ТРОЯНДИ З ФЛЬОРИДИ“*, оперетка в 3 актах ЛЬВА ФАЛЯ.

Нова оперетка віденського виробу, що її виставлено на сцені міського театру, має доволі помислове й переткане незлими дотепами лібретто (фабрикантами його є д-р Вільнер і Гайнц Райхерт) та музику знаного опереткового композитора Фалля, опрацьовану та зінструментовану Е. В. Корнгольдом. Як лібретто цієї оперетки, зважавши теперішню посуху на добрі фабрикати цього роду, може сяк-так вдоволити слухача, так з другого боку з музичною стороною твору не можна у всьому погодитися. Зокрема слід зазначити, що нема в цій музиці, яка зложена з найрізнородніших елементів, до оперових партій включно, ні якогось провідного мотиву, ні ніжних, солодких мельодій, що так лоскочуть серце оперетковоі публики. Музична сторона в цій оперетці Фалля проходить якось без вражіння.

Виставлено „Троянди з Фльориди“ дбайливо, з відповідною підготовкою, при чому менше або більше вдячне поле до попису найшли такі асы львівської оперетки, як Корабівка, Вавжкович, Рушковський, Шосляид і інші. Режісер цієї оперетки М. Татшанський вдоволився епізодичною ролею дозорця дому в III. дії, в яку вніс немало питомого йому гумору. Головну партію креувала на премієрі співачка Оконська, що не зважаючи на всі зусилля, не створила переконуючого типу рос. аристократки Ірини Нарншкін, маючи, на нашу думку, за мало даних на оперетково „діву“.

До оживлення акції причинився найбільше Рушковський, що в ролі генерального секретаря був і веселий і дотепний і комічний і симпатичний. Він один (крім відміченого вже Татшанського) створив справжній оперетковий тип в повному значінні того слова. Цікаві були теж вставки: турнір за нагороду жіночої краси і російський танець, що його виконали члени балету в оригінальних строях.

В загальному оперетка пройшла з успіхом і певно не скоро зійде зі сцени. Диріґував З. Ґужинський.

Листування Редакції.

Вп. Дописувачів, які допитуються, чому не містимо їх дописів, повідомляємо, що по змозі використаємо всі присланi нам матеріяли, як тільки позволить на це місце в ґазеті. При цій нагоді просимо всіх наших Вп. Дописувачів писати до нас коротко і звязко, бо довгі дописи мусимо скорочувати, що й впливае на їх спізнену появу.

Дописи.

РОГАТИНЩИНА. (Самоуправні штучки). Повітовий староста, як голова тимчасового Повітового Виділу, розіслав до всіх громад повіту вимогу, щоб кожна громада вставила у громадський бюджет досить великий видаток на утримання краєвих шпиталів. На цю вимогу внесло багато громад рекурси до воєвідського виділу і це відразу вплинуло на те, що староста зараз розіслав до всіх громад другий обіжник, у якому пояснює, що видатку на краєві шпиталі згідно з попереднім обіжником не треба трактувати як обовязкового видатку і що його тільки поручалося громада мєставляти до бюджету в добровільній висоті. Таким чином свідоміші громади, які опротестували вимогу старости, звільнилися від того зайвого видатку, але несвідомі громади таки вставили якусь суму до бюджету і непотрібно себе нею обтяжили.

КРАСНЕ, пов. СКАЛАТ. *(Війтівська сваволя.)* В селі Краснім скалатського повіту, де більшість мешканців українці і де розговірна мова майже всіх без виїмку мова українська, є тепер війтом Марцін Кармазин, чоловік майже зовсім неграмотний, якому уроїлося, що він має право зависати цілу конституцію в Краснім та покасувати

всі язикові закони. Він не узнає української мо- ви ні в слові ні в письмі і всі почтові посилки до громади завертає з неграмотно уміщеною дописcкою: „Не чительни пісаць по Польску“, задля чо- го д-р Олійник, адвокат у Грималові, змушений був внести на нього зажалення до старости в Скалаті за надуження ним його урядової власти. Рівночасно звертаємося до воєвідського уряду в Тернополі і до міністра внутрішніх справ у Вар- шаві, аби поучили Марціна Кармазина в Красн м, щоб він шанував бодай ті законні приписи, які видав польський сойм у Варшаві О.

ПЕРЕМИШЛЯНИ. *(Годівельно-ветеринарій- ний курс у Янчині).* Заходом філії „Сільського Господаря“ в Перемишлянах відбувся в селі Ян- чині годівельно-ветеринарійний курс у днях 20—30 ІІІ. п. р. Курс почався торжественною Службою Божою з дібраною до хвилі проповідю, яку відправили о. О. Лотоцький з Болотні, о. Я. Кекиш з Дусанова, о. Житалович з Волкова й о. Бородайко з Янчина. По Сл. Б. перейшов числен- ний похід присутніх до читальні, де голова філії „С. Г.“ п. Мирон Луцький відкрив курс святоч- ною промовою, після чого виголошено привіти. Того дня в год. 2. попол. виголосили реферати про господарську кризу п. інж. Вакуловський з Рога- тина і п. Мирон Луцький. Справжній курс по- чався 21. ІІІ. і відбувався рано в читальні, а по- полудні в місцевій школі. Виклади мали інж. Ге- ців про годівлю худоби і контролю молочности і лікар ветер. Фаріон з ділянки ветеринарії. Кори- стало 37 курсантів замісцевих і 28 місцевих по- стійних і чимало принагідних слухачів. Курс перейшов з великим зацікавленням і довірям слухачів до провідників та осягнув чималі успі- хи, бо крім теорії був доповнений приктичними досвідами та екрановими показами. Учасники ви- сказали побажання, щоби „Сільський Господар“ частіше уладжував довші районові курси з ріж- них ділянок господарства. При кінці устроено спільну знимку. Кошти покрили своїми підмога- ми П. С. К. у Рогатині, каса „Нар. Дім“ у Пере- мишлянах і районова молочарня в Ладанцях; а крім того причинився чимало матеріяльно і мо- рально наш зразковий господар і організатор, бувший сотник У. Г. А. п. Мирон Луцький, якому повіт завдячує той цінний вклад у рідну госпо- дарську культуру. *Місцевий.*

КОЛОМИЯ. *(Кари на наших священиків).* Коломийське староство хоче осягнути рекорд у нагінці на священиків за їх урядування в укра- їнській мові. Недавно дістали всі парохи з коло- мийського і б. печеніжинського повіту візвання явитися під карою 50 зол. у старостві до рапорту. Стояли всі годинами й чекали кожний на свою чергу переслухання перед канцелярійним уря- довцем, котрий з погрозами питав кожного прото- колярно, чи обовязується переписати статистичні виказя на польську мову. Одержавши заперечую- чу відповідь, наложив на кожного священика по 200 зол. кари. Проти того засуду внесено відклик до суду. Викази староство звернуло парохіяльним урядам з наказом переписати їх по польськи. За порадою правників — з огляду на суд — свяще- ники виготовили викази в латинській мові, тобто згідно з метрикальними книгами, але й ці викази староство звернуло, домагаючись таки польських під загрозою карного післанця! Одначе наші свя- щеники таки не подалися (з малими вимками несолідарних „старорусінуф“). Пароха з Турки засудило староство на 100 зол. кари за одно сло- во, написане на акті по латинськи, замісць по польськи „нема“. — Так поступають у нас закап- турені ендеки зі староства, котрі на устах все мають „санаційні“ слова „вспулпраца — вспул- жицє“, але лиш у знанім нам розумінні тих фари- сейських висловів. Чи не кпини це навіть зі славного конкордату і з загарантованої там ав- тономії церкви? Тут замітимо, що в сусідніх по- вітах снятинськім і косівськім наші парохіяльні уряди пишуть покищо дальше все по українськи без перешкоди, а зате в Коломиї, де сидить у ста- рострі ендек-референт, по українськи писати „не- льзя“. Не треба й казати, яке огірчення серед нашого духовенства викликує такий ненормаль- ний стан.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Субота, 10. травня година 3·30 попол. „Венецький купець“.

Субота, 10. травня, год. 7·30 вечером „Жидівка“ (виступ Качмара).

Неділя, 11. травня, год. 3·30 попол. „Львині серця“.

Неділя, 11. травня, год. 7·30 веч. „Рожі з Фльориди“.

Малий Міський Театр:

Субота, 10. травня, год. 7·30 вечором „Пан Топаз“.

Неділя, 11. травня, год. 3·30 попол. „Пан Топаз“.

Неділя, 11. травня, год. 7·30 вечер „Пан Топаз“.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма: „Заклята ріка“ (Річ. Бартельмс, Беті Компсон).
КАСІНО: Любовниця Розвольського.
КОЛЬОСЕЙ: Дівча із Сінгапуру. Комедія: Лев у бальоні.
КОПЕРНИК: Володар Сагари (з Гайдаровим).
ЛЕВ: Комедія „Чеснотливі дівчата“.
ОАЗА: Боротьба за золотий ріг.
МАРУСЕНЬКА: Звукова фільма „Пісня елементів“ (Люпе Велез співає есп. пісоньки).
ПАЛЯС: Колірова звукова фільма: Вікінг.
ПАН: Золоте пекло.
ПАСАЖ: Сокіл прерії.
ПРОМІНЬ: Шехерезада.
СІЛЕВЕ: Ангол вулиці (Джанет Ґейнор).
ФАТАМОРГАНА: Жінка на місяці.
ХИМЕРА: „Гільтай“.
УТІХА: „Волга, Волга“.

Програма радіо.

Субота 10. V. 1930.

ЛЬВІВ 11·58 Сигнал часу, гайнал, 12·00 Концерт грамоф. плит, 17·45 Авдиція для дітей, 18·45 Всячина, комунікати, концерт грамоф плит. 19·25 Огляд закорд. політики, 19·58 Сигнал часу, 20·00 Шляхом Одисея Вражіння з мандрівки по Африці), 20·15 Концерт лавреатів Будапештенської Муз. Академії, 22·00 „Непоправний Альойзій (гумореска), 22·15 Комунікати, „Ост. филя“, 23·00 Танкова музика.

Неділя 11.

ЛЬВІВ. 10·15 Богослуження з познанської катедри, 11·58 Сигнал часу, Гайнал, 12·10 Симфонічний поранок, 14·00 Рільничий та музичний відчит, 14·30 Відчит з Варшави, 14·50 Музика з Варшави, 15·00 Трансмісія з Варшави, 17·30 Концерт із Варшави, літературна чвертьгодина, 22·00 Ревія з театру „Веселий Вечір“ у Варшаві.

Неділя 11. V. 1930.

Варшава (1411,7) 16·20 Музика грамофон. плит, 17·20 Концерт. **Краків** (312,8) 16·00 Концерт із Катовиць. **Познань** (334,8) 17·00 Грамоф. концерт. **Вильно** (385) 20·00 Камеральна неділя. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·30 Форт. рециталь, 18·50 Віольончеля. **Лайпціґ** (259) 9·00 Богослуження, 12·00 Симф. концерт, 20·00 Трубадур (оп. Верді). **Братислава** (279) 19·00 Марта (оп. Фльотова). **Брно** (341,7) 9·00 Рел. музика. **Льондон** (356,3) 18·30 Форт. рециталь, 22·05 Концерт. Ельгара. **Льондон** (356,3) 12·30 Концерт радіоорхестри. **Гамбурґ** (372) 20·00 Моцартів концерт, 21·30 Співці вулиці. **Берн** (303) 12·45 Мандоліни, 21·00 Японські пісні. **Стокгольм** (436) 22·00 Міньон (оп. Томаса). **Рим** (441) 21·02 Франческа Ріміні (оп. Зандона). **Лянгенберг** (473) 20.00 „Гогайт танцт Вальцер“ (оп. Ашера) **Прага** (487) 22·10 Форт. рециталь. **Міляно** (501) 20·30 Нова любка (оп. Осталі). **Брюссель** (509) 21·15 Кам. музика. **Відень** (516,3) 15·00 Хор. спів, 19·00 Кам. музика, 20·05 Пенсіоншелер (фарса). **Рига** (525) 19·03 Концерт, 21·30 Танкова музика. **Мюнхен** (533) 20·00 Княжна долярів (оп. Фаля) **Будапешт** (550) 16·00 Мад. пісні. **Ленінград** (1000) 13·45 Гр. плити, 15·30 Сучасна драма, 19·00 Мист. авдиція. **Харків** (1304) 20·00 Концерт для села, 22·10 Гр. плити. **Париж** (1725) 21·00 Концерт, 23·00 Концерт із Гроэвенор Гавз.

Понеділок 11. V. 1930.

Варшава (1411,7) 17·45 Легка музика, 20·30 Концерт із Будапешту. **Познань** (334·8) 19·25 Кам. концерт. **Льондон** 21·30 „Золото Рену“ (оп. Вагнера), **Франкфурт** (390) 20·00 Дер Оберштайгер“ (оп. Целера). **Міляно** (501) 20.30 „Фра Діяволо“ (оп. Обера). **Будапешт** (550) 20·00 Міжнар. концерт. **Москва** (825) 21·00 Танкова музика. **Ленінград** (1000) 15·15 Попол. концерт, 17·30 Нар. інструменти, 19·00 Тр. з радіотеатру й Москви. **Харків** 20.00 Концерт з Москви. **Париж** (1725) 16·45 Концерт Льокателі. **Осльо** (493,4) Оперетка „Розе Марі“.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Надзвичайні Загальні Збори Жіночого Кружка ім. Ганни Барвінок відбудуться в суботу 17. травня ц. р. в 6-ій годині вечером в домівці при вул. Мохнацького 12. На деннім порядку: 1. Вибір делегаток на Загальні Збори „Рідної Школи“. 2. Відчит Др. Марії Фуртак-Деркачевої **„Співробітниці першого жіночого альманаху“.** Проситься о численну участь. 2045

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

НА ПРОДАЖ негайно 7 сильних, деревляних скринь. Відомість в Адміністрації „Діла“.

МАЄТОК коло Ходорова парцелює добрі грунта, гостинець до близького повітового міста. Зголошення під „Фільварок“ до Адміністрації. 1841 5-8

ПРОДАМ дешево нову хату з 4-ома вільними комнатами, на передмістю Львова, 5 хвилин від трамваю, евентуально на рати. Зголошення: Бунда, Львів, Сикстуська 29, телеф. 81—11 1999 3—3

ФОРТЕПЯНИ, пяніна, фісгармонії; ціни найнижчі. Довготермінові сплати. „ от Chopin-a“ Львів, Сикстуська 11. Український персонал. 1969 6-6

ГОДИННИКИ тільки найліпших фабрик, прецизійні, продає за готівку і на рати від десятків літ з найліпшої сторони знана фірма Іван Зельтенрайх, Львів, пл. Марійська ч. 5. 1857 60

КАНДИДАТ нотаріяту з правом субституції змінить посаду. Числить на сталу посаду, евентуально субституцію. Ласкаві зголошення прошу надсилати з поданням умов до Адм. „Діла“ під „Кандидат нотаріяту“. 2038 2-4

КРЕМІННУ лямпу продасть — Філія Українського Тов. Охорони дітей в Станиславові, вул. Липова ч. 82. 2011 3—3

Гр.-КАТ. катихет гімназійний обняв би заступство в парохії на місяці: липень і серпень в гірській околиці, в якій були би близько ріка і ліси. — Зголошення проситься слати з описом околиці до Адміністрації „Діла“ під „Над Ручаєм“. 2028 2—2

ГОДИННИКИ „Zenith“, „Longines“ також біжутерію власного виробу, поручає: Домбровський-Розважевський, Львів, (Готель Жоржа). — Догідні умови. 1856 17—?

КОНЦИПІЄНТ, з правом субституції, 4-літною провінціональною практикою, пошукує місця у адвоката від зараз. Зголошення до канцелярії адвокатів Д-ра Олійника і Д-ра Лисого в Тернополі. 2008 5—5

КОРОНКИ до білля, модні та церковні, найдешевше „Wenecja“ Боїмів 19. 1945 0—10

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Спеціяліст недуг легенів, серця і жолудка
д-р Фелікс Ган
Львів, Листопада 30.
1206 Пересвітлення Рентґеном.

Спеціяліст венеричних, шкірних недуг і косметики
Др. І. Мунд Д. сек. шп. від. і львів. орд. від 8—10 і 2—6, в неділі від 9—1. **Львів, Ясника 1,** ріг Пілсудського (Панської). Телеф. 48-01. — 595 **Лічення жилякiв.** 33—7

Дентист Яків Насс
Львів, вул. Сикстуська ч. 17. ІІ. п.
Скріплювання хитаючихся зубів пльомбування й виймання зубів, без болю. Штучні зуби в кавчуку і золоті після найновішої системи. Пацієнтів з провінції полагоджується в найкоротшому часі. П. Т. Урядовцям і студентам значна знижка. Тел. 65—73. 1879 9—10

МІСЬКЕ ҐАЗОВЕ ЗАВЕДЕННЯ
у ЛЬВОВІ, вул. ҐАЗОВА ч. 28
Телефон ч. 492 і 43.
поручає
Дистильовану смолу
до виробу папи, смаровання дахів і консервації дерева. 2029 2—2
Амоняк хемічно чистий і скроплений для холодень.
Сейчасова достава. Приступні ціни.

РОБІТНЯ
М. ФІШЕР
ЛЬВІВ
ЖАЛЮЗИ СТАЛЕВІ
КРАТИ І ДО РОЗСУВАННЯ
ВИКОНУЄ ВСІЛЯКІ ЗАЛІЗНІ РОБОТИ
ЯК КОНСТРУКЦІЙНІ. — СПЕЦІЯЛЬНИЙ ВІДДІЛ ВИРОБУ СКЛЕПОВИХ ЗАЛЮЗІЙ ЗІ СТАЛЕВОЇ БЛЯХИ. 1751 12-16
ЛЬВІВ, ВУЛ. ШПИТАЛЬНА 38. Тел. 57-10.

В прекрасно й догідно положеній віллі „ВЕСЕЛКА“ в Ямній — є до винайму соняшні кімнати умебльовані з харчем
від 15. червня ц. р.
На бажання кухня дієтетична.
Ближчих інформацій уділить Ів. Ліськевичева, Станиславів, вул. Липова ч. 82. 2044 1—3

Гемороїди
запальний стан
кровавлення, сверб
усуває
1461 1—?
HEMORIN KLAWE

ВИТЯТИ та переслати в листі або на листівці.
БАНКОВИЙ ДІМ SCHUTZ і CHAJES
ЛЬВІВ.
Прошу мені прислати:
..........чверток по 10 зол.
..........половинок по 20 зол.
..........цілих по 40 зол.
Льосів Класової Льотерії
прошу долучити чек П. К. О. на пересилку належитости. 2023 3-3

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.